ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ

ਅਪਰੈਲ 2010

ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ

ਆਨਰੇਰੀ ਸੰਪਾਦਕ
ਡਾ. ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ

ਮੁੱਲ 15/-

ਬ੍ਰਿਹਨ ਦਾ ਗੀਤ

ਕੱਢ ਕੱਢ ਹੰਝੂ ਅੱਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ,
ਹਾਰ ਪ੍ਰੋਤਾ ਤੇਰੇ ਲਈ।

ਕੱਢ ਜਿਗਰਾ ਭੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰੇਸਾਂ
ਜੇ ਸਮਝਾਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਲਈ।

ਦੇ ਦੀਦਾਰ, ਪਾਵਾਂ ਗਲ ਤੇਰੇ-
ਹਾਰ ਪ੍ਰੋਤਾ ਹੰਝੂਆਂ ਦਾ।

ਸੰਤੋਖ ਕਬੂਲੋ ਭੇਟ ਬ੍ਰਿਹਨ ਦੀ
ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਜਿਜ਼ ਝੇੜੇ ਲਈ

ਪੁਸਤਕ -ਗੁੱਝੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ : ਕਵੀ ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਸੰਤ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ

ਸੰਪਾਦਕ (ਆਨਰੇਰੀ)

ਡਾ. ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ

ਐਮ.ਏ. (ਸੰਗੀਤ, ਪੰਜਾਬੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਐਨ), ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ

ਸਹਿਯੋਗੀ

ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ▲ ਸ. ਉੱਤਮ ਸਿੰਘ

ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ

ਸ: ਹਰਚੰਦਨ ਸਿੰਘ

- ▲ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਵਿਚਾਰ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕ ਜਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ ਟ੍ਰਸਟ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ▲ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ' ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੰ: 4/8/90 ਮਿਤੀ 20/2/91 ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹੈ।
- ▲ Donations are eligible for relief u/s 80 G of Income-Tax Act, 1961 (43 of 1961) vide CIT/-I/ CHD/ Tech./ 80-G/ 2008-939 dated 19-05-2008 valid upto 31/03/2012

ਚੰਦੇ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

- ▲ ਦੇਸ਼: ਇਕ ਕਾਪੀ 15 ਰੁ., ਸਲਾਨਾ 150 ਰੁ. ਜੀਵਨ ਮੈਂਬਰ 1500 ਰੁ.
- ▲ ਵਿਦੇਸ਼: ਸਲਾਨਾ 30 $, ਜੀਵਨ ਮੈਂਬਰ 300 $
- ▲ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ' ਲਈ ਡਰਾਫਟ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ ਟ੍ਰਸਟ' ਦੇ ਨਾਮ ਹੀ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਜੀ। ਜਾਂ State Bank of Patiala ਵਿਚ Amrit Kirtan Trust A/c 65079603302 ਵਿਚ ਸਿੱਧਾ ਜਮਾਂ ਕਰਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੋ ਜੀ

ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਲਈ ਪਤਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ ਟ੍ਰਸਟ (ਰਜਿ.)

422, ਸੈਕਟਰ 15-ਏ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 16● ●15

ਫੋਨ : 0172-277266●, ●9814● 5363●

e-mail: drjagirsingh@gmail.com

Website : www.amritkirtan.com, www.gurshabad.com

ਡਾ. ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਧਾਨ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ ਟ੍ਰਸਟ' ਨੇ ਸਿਰਜਣਾ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼ ਅਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨਰਜ਼, ਐਸ. ਸੀ. ਐਫ. 107, ਫੇਜ਼-7, ਮੁਹਾਲੀ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ 422, ਸੈਕਟਰ 15-ਏ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ

ਮਿਤ੍ਰ ਅਸਾਡੜੇ ਸੇਈ — 4

ਕਰਉ ਬੇਨੰਤੀਆ - ਸੰਪਾਦਕੀ — 6

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ — 7
ਡਾ. ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ

ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ
ਰਿਸ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ — 11

ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ ਭਾ: ਮਦਨਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਰਤਨ — 14

Attainment Of Our Purpose Of Life
Manmohan Singh Sethi — 17

SHABAD KEERTAN : AS AN ART OF MUSICAL INTERPRETATION
Dr. Gurnam Singh — 19

ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਲੀਜ — 2●

ਰੂਪਕ ਤਾਲ
ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ — 21

ਸੁਰ ਲਿਪੀ - ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲ
ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਚੋਪੜਾ — 25

ਸੁਰ ਲਿਪੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ — 26

Please forward your e-mail id at drjagirsingh@gmail.com

ਮਿਤ੍ਰ ਅਸਾਡੜੇ ਸੇਈ

ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਪਾਦਤ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ' ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪ੍ਰੋ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਪੰਜਾਬ ਵਸਦਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਅਧੂਰੇ ਹੀ ਹਾਂ। ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਵਿਚ ਸੁਰ ਤੇ ਸੁਰਤਿ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲਿ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਬੇਪਨਾਹ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ, ਸੁਰ ਤੇ ਸੁਰਤਿ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮੁੱਚੀ ਟੀਮ ਵਧਾਈ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਦੁਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ ਲੋਕ ਗੀਤ ਜਿੰਨੀ ਲੰਮੀ ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਵਾਰੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿਚ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਜੋ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਮਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਛੋਹਿਆ ਹੈ। ਰੁਮਾਲਾ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਡੇਟ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗੱਲ ਛੇੜੀ ਹੈ ਉਹ ਸੱਚੀਂ ਸਾਡੀ ਚਿੰਤਾ ਔਰ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ।

[ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ, ਅਮਰਗੜ੍ਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ, ਮੋ: 98156-5922●]

Most loving regards and I am totally convinced that Amrit Kirtan is a different journal among other magazines. your editorial is always in Charhdi Kala. Browsing through the different sites under www.amritkirtan.com on 04-03-2010 has been an exhilarating experience and feel that it was a most fortunate day for me. We look forward to listen your Kirtan. You are a blessed individual.

Surinder jit Singh, 104/88, Silver Oaks Complex, DLF-1, Gurgaon - 122 002, Haryana

ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿਕਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਣਾਏ ਇਕ ਪਾਠਕ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਪਤੱਰ ਦੁਵਾਰਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਬੀਬੀ ਕਮਲਜੀਤ ਕੋਰ ਚਿੱਟ ਨੰਬਰ PU-4182 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਬੱਚੀ ਦਸਵੀ ਕਲਾਸ ਚ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੋਕ ਸੀ। ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਚੋ ਮੇਰੀ ਭਣੇਵੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਪੁੱਛਦੀ ਸੀ ਮਾਮਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਮੈਂ ਅੱਗੋਂ ਫੀਲਡ ਤੋ ਮੈਂ ਕੀ ਤਰਾਂ। ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਸ਼ੋਕ ਵੇਖਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਬੇਟਾ ਤੁਸੀਂ ਕਲਾਸੀਕਲ ਮੁਯਜਿਕ ਦੀ ਪੜਾਈ ਕਰੋ ਉਹੀ ਦਿਨੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਲੇਖ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੱਲ ਬੈਠ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ 1●+2 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਸਕਰ ਤੇ ਭੂਸ਼ਨ ਦਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਇਕ ਕਾਲਿਜ ਤੋਂ ਮਿਯੂਜਿਕ ਦੀ ਪੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕਾਲਜ ਦੇ ਯੂਥ ਫੇਸਟੀਵੇਲ ਦੀ ਜੇਤੂ ਰਹੀ BA-1 ਚੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾ ਨੰਬਰ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਸਾਲ B.A. ਭਾਗ-2 ਚੋ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਚੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਉਸ ਬੱਚੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਸਿਤੰਬਰ 2●●9 ਨੂੰ ਆਏ ਨਤੀਜੇ 'ਚ 8●● ਨੰਬਰਾਂ 691 ਅੰਕ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਫੈਲਾਈ ਮੈਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀ ਉਸ ਬੱਚੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੇ ਉਪੜਦਾ ਹੋਸਲਾ ਦਿਉ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਦਕਾ ਹੈ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਚ ਵੱਡੀ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਲਈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚੀ ਲਈ ਇਸ ਫੀਲਡ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਕੇ ਅਗੇ ਵਧੱਣਾ ਵੀ ਇਕ ਤਾਕਤ ਹੀ ਹੈ ਬੱਸ

ਇਥੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਸਮਾਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਣ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਣ ਹੀ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਬੱਚੇ ਜੋ ਅੱਛੇ ਕਲਾਸੀਕਲ ਮੁਯਜਿਕ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਸਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣ ਕਾਰਣ ਵਿਚਾਰੇ ਖੁੰਝੇ ਹੀ ਪਏ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ ਦੁਵਾਰਾ ਆਪ ਜੀ ਸਮੁੱਚੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਸ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੋ। ਜੋ ਲੋਕ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਕਲਾਸੀਕਲ ਮੁਯਜਿਕ ਪੜਾਈ ਕਰਨਾ ਨਫਰਤ ਦੀ ਦੇਖਣੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਉਹਨੂਾਂ ਲਈ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਜੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ ਟਰੱਸਟ ਦਿਨ ਦੁਗਨੀ ਤੇ ਰਾਤ ਚੌਗੁਣੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰੇ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਪੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਬੱਚੀ ਬਾਰੇ ਖਬਰ ਭੇਜ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ।

Satwinder Singh, Elec. Deptt. HCL, P.O. Malanj Kharnd, Distt. Balaghat - 481116 (MP)

बीए द्वितीय वर्ष की छात्रा कमलजीत कौर रही युनिवर्सिटी में अव्वल

बीए द्वितीय के परीक्षा परिणाम में यूनिवर्सिटी में प्रथम स्थान पाने वाली छात्रा के घर में खुशी का माहौल है। रेल कोच फैक्ट्री की फर्निशिंग शॉप में सैक्शन इंजीनियर की पोस्ट पर कार्यरत सुरजीत सिंह की बेटी कमलजीत कौर ने इस परिणाम में 800 में से 691 अंक प्राप्त किए है। एचएमवी कॉलेज जालंधर की छात्रा कमलजीत कौर ने प्लस टू नवोदया विद्यालय से की है।

मैडीकल में 65 प्रतिशत अंक लेने वाली कमलजीत कौर ने मैडिकल की पढ़ाई छोड़कर आटर्स ग्रुप में दाखिला लिया था। कमलजीत ने बीए प्रथम भाग में प्रथम स्थान हासिल किया था। कमलजीत कौर ने बताया कि उसे पढ़ाई के साथ-साथ संगीत का भी शौंक है इसलिए वह म्युजिक वोकल और इंस्टरूमैंट में शिक्षा ले रही है।

कमलजीत कौर ने बताया कि वह प्रोफैसर बनना चाहती है। कमलजीत कौर जौनल यूथ फैस्टीवल में प्रथम स्थान और हरिवल्लभ संगीत सम्मेलन जालंधर में चौथा स्थान हासिल कर चुकी है। कमलजीत कौर का बड़ा भाई सुमीत सिंह एयरफोर्स में है जबकि दूसरा भाई गुरप्रीत सिंह इलेक्ट्रानिक इंजीनियरिंग कर रहा है।

ਕਰਉ ਬੇਨੰਤੀਆ

ਵੈਸਾਖ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਖਾਲਸਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਪੁਰਬ ਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ :-

ਧੰਨ ਜੀਓ ਤਿਹ ਕੋ ਜਗ ਮੈ ਮੁਖ ਤੇ ਹਰਿ ਚਿਤ ਮੈ ਜੁਧੁ ਬਿਚਾਰੈ॥
ਦੇਹ ਅਨਿੱਤ ਨ ਨਿੱਤ ਰਹੈ ਜਸੁ ਨਾਵ ਚੜੈ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਾਰੈ॥
ਧੀਰਜ ਧਾਮ ਬਨਾਇ ਇਹੈ ਤਨ ਬੁਧਿ ਸੁ ਦੀਪਕ ਜਿਉ ਉਜੀਆਰੈ॥
ਗਿਆਨਹਿ ਕੀ ਬਢਨੀ ਮਨਹੁ ਹਾਥ ਲੈ ਕਾਤਰਤਾ ਕੁਤਵਾਰ ਬੁਹਾਰੈ॥

ਰੇ ਮਨ ਐਸੋ ਕਰਿ ਸੰਨਿਆਸਾ॥
ਬਨ ਸੇ ਸਦਨ ਸਭੈ ਕਰਿ ਸਮਝਹੁ ਮਨ ਹੀ ਮਾਹਿ ਉਦਾਸਾ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਜਤ ਕੀ ਜਟਾ ਜੋਗ ਕੋ ਮੱਜਨ ਨੇਮ ਕੇ ਨਖਨ ਬਢਾਓ॥
ਗਯਾਨ ਗੁਰੂ ਆਤਮ ਉਪਦੇਸਹੁ ਨਾਮ ਬਿਭੂਤ ਲਗਾਓ॥੧॥
ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤਿ॥
ਸੀਲ ਸੰਤੋਖ ਸਦਾ ਨਿਰਬਾਹਿਬੋ ਹ੍ਵੈਬੋ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਅਤੀਤ॥ ੨॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹੰਕਾਰ ਲੋਭ ਹਠ ਮੋਹ ਨ ਮਨ ਸਿਉਂ ਲਯਾਵੈ॥
ਤਬ ਹੀ ਆਤਮ ਤਤ ਕੋ ਦਰਸੇ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੱਹ ਪਾਵੈ॥ ੧॥

ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਵੈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਵੈ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਖਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ.....?

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ

ਡਾ. ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ

'ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣੇ।' ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰ, ਲੈਅ, ਤਾਲ ਸਹਿਤ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀਰਤਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਜ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਸ ਮਹੱਤਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

ਕੀਰਤਨ ਨਾਮ ਸਿਮਰਤ ਰਹਉ,
ਜਬ ਲਗ ਘਟਿ ਸਾਸੁ॥

(ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ 5, ਪੰਨਾ 818)

ਅਰਥਾਤ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸਵਾਸ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤਕ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਰੂਪੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂ।

ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਸਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰਤਾ॥(ਪੰਨਾ॥4॥

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਹੀਰਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੀਰਤਨ ਨਿਰਮੋਲਕ ਹੀਰਾ।
ਅਨੰਦ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰਾ॥ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ 5 ਪੰਨਾ 893

ਅਰਥਾਤ-ਕੀਰਤਨ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਹੀਰਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦਾ। ਕੀਰਤਨ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ। ਹੀਰੇ ਨਾਲ ਤਸ਼ਬੀਹ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਪਦਾਰਥਕ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤੂ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਮਾਰਥਕ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਹੀਰਾ ਦੱਸਣ ਸੰਬੰਧੀ ਇਕ ਹੋਰ ਭੇਦ ਵੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜਨਮ ਨੂੰ ਵੀ ਹੀਰਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਗਲ ਦਾ ਹਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਤਰਾਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕ ਵੀ ਹੀਰੇ ਨਾਲ ਬਣੇ ਯੰਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਨ ਰੂਪੀ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਕੀਰਤਨ ਰੂਪੀ ਹੀਰਾ ਹੀ ਕਾਰਗਰ ਸਾਧਨ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਮਨ ਵਿਨ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ।

ਕਲਿਜੁਗ ਮਹਿ ਕੀਰਤਨ ਪਰਧਾਨਾ।
ਗਰਮੁਖ ਜਪੀਐ ਲਾਇ ਧਿਆਨਾ।
ਆਪ ਤਰੈ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਤਾਰੇ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਪਤਿ ਸਿਉ ਜਾਇਦਾ।

ਪੰਨਾ 1075

ਅਰਥਾਤ : ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਹੀ ਪਰਧਾਨ ਕਰਮ ਹੈ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਪੈ ਕੇ, ਸੁਰਤ ਜੋੜ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਲਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰਮਤਾਮਾ ਦੀ ਹਜੂਰੀ ਵਿਚ ਇੱਜ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਮਿਕ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਕੀ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪਾਠ ਕਰਨਾ, ਤਪ ਕਰਨਾ, ਯੋਗ, ਸਾਧਨਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਕੀਰਤਨ ਉਚੇਰਾ ਹੈ। ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਅੰਦਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ:

ਹੋਮ ਜਬ ਤੀਰਥ ਕੀਏ ਬਿਚਿ ਹਉਮੈਂ ਬਧੇ ਬਿਕਾਰ।
ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਦੁਇ ਭੁੰਚਨਾ ਹੋਇ ਬਹੁਰਿ ਬਹੁਰਿ ਅਵਤਾਰ।
ਸਿਵਪੁਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀ ਨਿਹਚਲੁ ਕੋ ਥਾਉ ਨਾਹਿ।
ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਸੇਵਾ ਸੁਖੁ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਾਕਤ ਆਵਿਹ ਜਾਹਿ।

ਜੇਸੋ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸਿਆ ਮੈਂ ਤੈਸੋ ਕਹਿਆ ਪੁਕਾਰਿ।

ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਸੁਣ ਰੇ ਮਨਾ ਕਰਿ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇ ਉਧਾਰ।

ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ਪੰਜਵਾ, ਪੰਨਾ 214

ਇਸ ਪਾਵਨ ਵਾਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣ ਆਏ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਜਗਿਆਸੂ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ, ਜਿਵੇਂ ਤੀਰਥ, ਹੋਮ ਦੇ ਜੱਗ ਆਦਿ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹਉਮੈਂ ਵਧਦੀ ਹੈ:-

ਕਰਤ ਕਰਤ ਬਧੇ ਅਹੰਮੇਵ (ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ)

ਅਰਥਾਤ : ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਖਾਵੇ ਦੇ ਕੰਮ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਮ ਰਾਹ ਵਿਚ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਵਾਸਨਾ-ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਵਹੁ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਿਨ ਭਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਏ ਦਇਆਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੰਤ ਜਨ, ਤਬ ਇਹ ਬਾਤ ਬਤਾਈ

ਸਰਬ ਧਰਮ ਮਾਨੋ ਤਿਹ ਕੀਏ ਜਿਹ ਪ੍ਰਭ ਕੀਰਤਿ ਗਾਈ।

ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ਨੌਵਾ ਪੰਨਾ 9●2

ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਜਨ ਕਿਸੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਉੱਤੇ ਦਇਆਲ ਹੁੰਦੇ। ਹਨ ਕਿਰਪਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਦੋਂ ਉਹ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਦਸਦੇ ਹਨ- ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਰਫ ਸਲਾਹ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਇਉਂ ਸਮਝ ਲਵੋ ਉਸਨੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕੰਮ ਕਰ ਲਏ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਵਨ ਬਚਨ ਉਚਾਰ ਹਨ:

ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਗਾਵੈ।

ਤਿਸੁ ਜਨ ਦਖੁ ਨਿਕਟਿ ਨਹੀਂ ਆਵੇ।

(ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ਪੰਜਵਾਂ, ਪੰਨਾ 19●)

ਜੋ ਹਰੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੇ ਤੇ ਹਰੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਵੇ, ਉਸ ਜਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰਭਿ ਧਾਰੀ ਬਿਨਸੇ ਸਰਬ ਅੰਦੇਸਾ

ਨਾਨਕ ਸੁੱਖ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨਿ ਮਿਟਿਓ ਸਗਲ ਕਲੇਸਾ

(ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ਪੰਜ, ਮਹਲਾ 213)

ਅਰਥਾਤ ਕਿਪਾਲ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਤੌਖਲੇ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਹਰੀ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਕਸ਼ਟ ਨਿਰਵਿਤ ਹੋਏ ਹਨ।

ਰਾਜ ਜੋਬਨ ਬਸਰੰਤ ਹਰਿ ਮਾਇਆ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਏਹੁ ਮਹਾਂਤ ਕਹੇ।

ਆਸ ਪਿਆਸ ਰਮਣ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਏਹੁ ਪਦਾਰਥ ਭਾਗਵੰਤ ਲਹੇ।

(ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ਪੰਜਵਾ, ਪੰਨਾ 683)

ਰਾਜ ਅਤੇ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਭੁਲਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਕੀਰਤਨ, ਆਸ ਅਤੇ ਤਾਂਘ ਇਹ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ਵਸਤ੍ਰ ਉਢਾਏ।

ਅਨ ਦਿਨ ਕੀਰਤਨੁ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਏ।

(ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ 5, ਪੰਨਾ 684)

ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਮਾਨੋ ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਨੰਦ ਸੁੱਖ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਨਿਤ ਹਰਿ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਇ॥

(ਵਾਰ ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ਪੰਜਵਾ, ਪੰਨਾ 962)

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਸਦਾ ਆਨੰਦ ਸਦਾ ਸੁੱਖ ਤੇ ਸਦਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਰੋਗ ਸੋਗ ਦੁਖ ਤਿਸੁ ਨਾਹੀਂ।

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਹੀ।

ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਗ ਸੋਗ ਦੁਖ ਪੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਦਿਨਸੁ ਰੈਨਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਈਐ।

ਸੋ ਜਨੁ ਜਮ ਕੀ ਵਾਟ ਨਾ ਪਾਈਐ।

ਅਰਥਾਤ : ਦਿਨ ਰਾਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਆਤਮਕ ਮੌਤ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਢੁੱਕਦੀ।

ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਥਾਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:

ਸੋ ਅਸਥਾਨ ਬਤਾਵਹੁ ਮੀਤਾ।
ਜਾ ਕੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਨੀਤਾ।
....
ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਈਐ।
ਇਹੁ ਅਸਥਾਨੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪਾਈਐ।
(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ਪੰਜਵਾ, ਪੰਨਾ 385)

ਹੇ ਮਿਤ੍ਰ! ਉਹ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਦੱਸੋ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਤੇ ਉਸਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। - ਸਾਧੂ ਦੇ ਸੰਗ ਵਿਚ ਹਰੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਵੀਏ ਇਹ ਟਿਕਾਣਾ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪਾਈਦਾ ਹੈ।

ਜਹ ਸਾਧੂ ਗੋਬਿੰਦ ਭਜਨੁ ਕੀਰਤਨੁ ਨਾਨਕ ਨੀਤ।
ਣਾ ਹਉ ਣਾ ਤੂੰ ਣਹ ਛੁਟਹਿ ਨਿਕਟਿ ਕ ਜਾਈਅਹੁ ਦੂਤ।

ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਰਾਜ ਆਖਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਾਧੂ ਜਨ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਨਿੱਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਦੂਤ ਉਥੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਜਾਈਂ ਜੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਨਾ ਮੈਂ ਨਾ ਤੂੰ ਕਦਾਚਿਤ ਛੁਟ ਨਹੀਂ ਸਕਾਂਗੇ ਭਾਵ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ।

ਸੁਣਿ ਬੇਨਤੀ ਸੁਆਮੀ ਅਪੁਨੇ, ਨਾਨਕ ਇਹ ਸੁਖੁ ਮਾਗੈ।
ਜਹ ਕੀਰਤਨ ਤੇਰਾ ਸਾਧੂ ਗਾਵਹਿ ਤਹ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲਾਗੇ।
(ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ਪੰਜਵਾ, ਪੰਨਾ 310)

ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਮੈਂ (ਨਾਨਕ) ਇਹੋ ਮੰਗ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਤੇਰੇ ਸਾਧੂ ਤੇਰੇ ਕੀਰਤਨ ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਣ ਉਥੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਲਗਿ ਜਾਵੇ।

ਤਹ ਬੇਕੁੰਠ ਜਹ ਕੀਰਤਨ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਆਪੇ ਸਰਧਾ ਲਾਇ।
(ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ਪੰਜਵਾ, ਪੰਨਾ 749)

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇਰਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਥਾਂ ਬੈਕੁੰਠ ਹੈ ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੀਐ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟਿ ਹਰ ਜਿਸ ਮੁਖਿ ਭਣੈ ਐ।
(ਮਾਰੂ ਸੋਹਲੇ ਮਹਲਾ ਪੰਜਵਾ, ਮਹਲਾ 1074)

ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਮੂੰਹੋਂ ਉਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਇਹ ਉੱਦਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਲਾਲਚ ਅਤੇ ਪਖੰਡ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਗਾਵੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ:

ਇਕਿ ਗਾਵਤ ਰਹੇ ਮਨਿ ਸਾਦ ਨਾ ਪਾਇ।
ਹਉਮੈਂ ਵਿਚਿ ਗਾਵਹਿ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ।
ਗਾਵਣਿ ਗਾਵਣਿ ਜਿਨ ਨਾਮ ਪਿਆਰ।
ਸਾਚੀ ਬਾਣੀ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ
(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ਤੀਜਾ, ਪੰਨਾ 158)

ਇਕ ਪੁਰਖ ਹਰੀ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਗਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮਨ ਵਿਚ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦੇ। ਉਹ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਗਾਉਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਗਾਉਣਾ ਉਹ ਪੁਰਖ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਹਰੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰ ਸ਼ੁਦ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਭਲੋ ਭਲੋ ਰੇ ਕੀਰਤਨੀਆ।
ਰਾਮ ਰਮਾ ਰਾਮਾ ਗੁਨ ਗਾਓ।
ਛੋਡਿ ਮਾਇਆ ਕੇ ਧੰਧ ਸੁਆਓ।
(ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ਪੰਜਵਾਂ, ਪੰਨਾ 885)

ਹੇ ਭਾਈ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਮਾਇਆ ਦੇ ਧੰਦੇ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਛੰਡ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਚੰਗਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ:

ਕੋਈ ਗਾਵੈ ਰਾਗੀ ਨਾਦੀ ਬੇਦੀ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਕਰਿ,
ਨਹੀਂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਭੀਜੈ ਰਾਮ ਰਾਜੈ।
ਜਿਨਾ ਅੰਤਿਰ ਕਪਟੁ ਵਿਕਾਰੁ ਹੈ,
ਤਿਨਾ ਰੋਇ ਕਿਆ ਕੀਜੈ।
ਹਰਿ ਰੋਇ ਕਿਆ ਕੀਜੈ।
ਹਰਿ ਕਰਤਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ
ਸਿਰਿ ਰੰਗ ਹਥ ਦੀਜੈ।
ਜਿਨਾ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਿਰਦਾ ਸ਼ੁਧ ਹੈ,
ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਲੀਜੈ।

ਹੇ ਰਾਮਰਾਜੇ, ਕੋਈ ਰਾਗਾਂ ਨਾਲ ਗਾ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਮੂੰਹ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਵੱਜਣ ਵਾਲੇ ਵਾਜਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੇ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੇਦਾਂ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇਅਰਥ ਭਾਵ ਆਦਿ ਵਰਣਨ ਕਰਕੇ ਅਤ ਵੇਦ ਧੁਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੁਣਕੇ ਪਸੀਜਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਪਟ ਛਲ ਹੈ ਤੇ ਬਦੀ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਉਪਰਾਲੇ ਦਿਲੋਂ ਰੋਣ ਨੂੰ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ

ਭਾਵ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰੋਗ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰੀਏ ਭਾਵ ਉਸਨੂੰ ਲੁਕਾਈਏ ਤਾਂ ਰੋਗ ਵੈਦ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲੁਕਦਾ ਹਰੀ ਕਰਤਾ ਸਭ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹੇ ਨਾਨਕ, ਜਿਨਾਂ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁੱਧ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰੀ ਭਗਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹਰੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਗੁਰਮੁੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਆਪਣੇ ਜੋਤਿ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਹੋਰ ਧਰਮ ਕਾਂਡ ਅਤੇ ਰੋਣ-ਧੋਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ :

ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਅਹੁ ਨਿਰਬਾਣੀ ਜੀਉ।
(ਰਾਮਕਲੀ ਸਦ, ਸੁੰਦਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ 293)

ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਕਰਮੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਈ ਠਾਕੁਰ ਕੀਰਤਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗਾਈ।
(ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ 5, ਪੰਨਾ 1●●●)

ਜਾਗਨਾ ਜਾਗਨ ਨੀਕਾ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਮਹਿ ਜਾਗਨਾ।
(ਮਾਰੂ-ਮਹਲਾ 5, ਪੰਨਾ 1●15)

ਐਸਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੇਰੇ।
ਈਹਾ ਉਹਾ ਜੋ ਕਾਮਿ ਤੇਰੇ।
(ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ 5, ਪੰਨਾ 236)

ਰਾਜ ਮਾਲੁ ਜੰਜਾਲੁ ਕਾਜਿ ਨਾ ਕਿਤੈ ਗਨੋ।
ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਆਧਾਰੁ ਨਿਹਬਲੁ ਏਹੁ ਧਨੋ।
(ਆਸਾ ਮਹਲਾ 5, ਪੰਨਾ 398)

ਗ੍ਰਿਹਿ ਤਾਂ ਕੇ ਬਸੰਤ ਗਨੀ।
ਜਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਹਰਿ ਧੁਨੀ।
(ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ 5, ਪੰਨਾ 118●)

Now you can read Amrit Kirtan
& Download Kirtan of Dr. Jagir Singh from
www.amritkirtan.com

Send this information to your friends

ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ

ਰਿਸ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਐਮ.ਏ., ਐਮ.ਫ਼ਿਲ, ਨੈੱਟ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਿਕ ਅਤੇ ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪੱਖ ਲਈ ਅਨੇਕ ਯਤਨ ਕੀਤੇ। ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪੱਖ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜੇਕਰ ਸਿਧਾਂਤਿਕ ਪੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਪਟਿਆਲਾ ਖੇਤਰ ਦਾ ਨਾਮ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਉਘੇ ਕਲਾਕਾਰ ਤਾਂ ਦਿਤੇ ਹੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਗਾਇਨ ਅਤੇ ਵਾਦਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਯੁੱਗਾਂ ਤਕ ਆਪਣਾ ਅਸਤਿਤਵ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇਗਾ। ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਆਦਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1961 ਦੇ ਐਕਟ ਨੰਃ 35 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਐਕਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਉਨਤੀ ਲਈ 'ਸਿਖਿਆ

ਅਤੇ ਦੀਖਿਆ' ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਨਵਕੀ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਵਿਸ਼ਿਆ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਖੋਜ ਦੀ ਉਨਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਨਿਗਮਤ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਐਕਟ ਨੰਃ 35 ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 1961 ਦਾ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। 30 ਅਪ੍ਰੈਲ 1962 ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹੈਬਰੀਓ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਸਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਮ ਉਪਰ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁ-ਫੈਕਲਟੀ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਖੋਜ ਵੱਜੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਈ ਜਿਸਦਾ ਮੂਲ ਮੰਤਵ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਜਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਦਿਆਂ ਇਹ 1969 ਤੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਲਜਾਂ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਧਾਰਣ ਕਰ ਗਈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਖੋਜ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਉਚੱਤਮ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ NAAC (NationalAccredition & Assessment Committee) ਰਾਹੀਂ ਲਗਾਤਾਰ ਦੋ ਵਾਰ ਉਚੱਤਮ ਗਰੇਡ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ NAAC ਵਲੋਂ ਪੰਜ ਸਟਾਰ (Five Star) ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿਖਿਆ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿੱਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਖੋਜਾਰਥੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ, ਕਲਾਵਾਂ, ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੀ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਲਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰਨਾ, ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ, ਸੈਮੀਨਾਰ ਅਤੇ ਕਾਨਫਰੰਸਾ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਢੰਗਾਂ ਦਾ

ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ ਸਮੁਚਾ ਕਾਰਜ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਦਾਰੇ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸੰਗੀਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤਾਚਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰੋ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵੱਡਮੁਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋਈਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਗੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਕੰਵਰ ਮ੍ਰਿਗੇਂਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੰਨਾ ਨਾਲ ਮਦਾਨ, ਸੰਕਰ ਲਾਲ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕਪਿਲਾ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ਼ਮੇਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਰੀਰ, ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸ਼: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ, ਅਨਿਲ ਨਰੂਲਾ, ਪ੍ਰੋ: ਯਸ਼ਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਪ੍ਰੋ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਯੋਗੇਂਦਰਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸ਼ਰਮਾਂ ਆਦਿ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚੋਂ ਸੁੱਚੇ ਮੋਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪਾਠਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਹਰ ਇਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਕੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਹੁਣ ਤਕ ਕੁਲ 49 ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ 41 ਜਨਰਲ ਪੁਸਤਕਾਂ, 7 ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਰੈਫਰੈਂਸ ਪੁਸਤਕ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਭੰਡਾਰ ਨਿਰੰਤਰ ਸਮਰਿੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਹੇਠ ਲਿਖਿਤ ਹੈ:-

ਸੰਗੀਤ ਕੌਮੁਦੀ ਚਾਰ ਭਾਗ ਲੇਖਕ ਵਿਕ੍ਰਮਾਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨਿਗਮ ਅਨੁਵਾਦ 1971, 1972, 1978, ਸੰਗੀਤ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਸੁਹਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਲੇਖਕ ਡਾ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ 1988, ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਵਲੀ ਲੇਖਕ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕਪਿਲਾ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ 1988, 1991, 1995, ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਨੁਵਾਦ ਪ੍ਰੋ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਲੇਖਕ ਮਹੇਸ ਨਰਾਇਣ ਸਕਸੇਨਾ 1988, ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਲੇਖਕ ਡਾ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ 1989, ਸੰਗੀਤ ਨਿਬੰਧਾਵਲੀ ਲੇਖਕ ਡਾ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ 1991, ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਵੇਚਨ ਲੇਖਕ ਸ਼ੰਕਰ ਲਾਲ ਮਿਸ਼ਰਾ 1994, ਗਾਇਨ ਕਲਾ ਦੋ ਭਾਗ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, 1989-95 ਗਾਇਨ ਬੰਦਸਾਵਲੀ ਲੇਖਕ ਡਾ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ 1999, ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਵੇਚਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਲੇਖਕ ਅਨਿਲ ਨਰੂਲਾ 1999, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਗਾਇਨ ਬੰਦਸਾਂ ਲੇਖਕ ਡਾ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ 1999, ਗਾਇਨ ਕਲਾ ਲੇਖਕ ਡਾ: ਯਸ਼ਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ 2001,

ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ:- ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲੇਖਕ ਪੰਨਾ ਲਾਲ ਮਦਾਨ 1986, ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲੇਖਕ ਯੋਗੇਂਦਰਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ 1988,

ਵਾਦਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ:- ਵਾਦਨ ਕਲਾ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰੋ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ 1972, ਵਾਦਨ ਸਾਗਰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਕੰਵਰ ਮ੍ਰਿਗੇਂਦਰ ਸਿੰਘ 1981, 1997, ਵਾਦਨ ਪਰਵੀਨ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ਼ਮਸੇਰ ਸਿਘ ਕਰੀਰ 1991, ਤਬਲਾ ਵਾਦਨ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਸ੍ਰ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸ਼ਰਮਾ 1996-1997, ਵਾਦਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਕਰੀਰ 2005, ਵਾਦਨ ਰਚਨਾ ਸਾਗਰ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਮਸੇਰ ਸਿੰਘ ਕਰੀਰ 2003,

ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ:- ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਲੋਕਾ ਧੁਨਾਂ ਲੇਖਕ ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ 1984, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਸਾਜ ਲੇਖਕ ਅਨਿਲ ਨਰੂਲਾ 1984 ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਨਾਚ ਲੇਖਕ ਡਾ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ-ਸੰਗੀਤ ਵਿਰਾਸਤ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਡਾ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ 2005

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ:-ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰੀਤ ਰਤਨਾਵਲੀ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਰਾਗੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ 1979, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਰਾਗ ਰਤਨਾਵਲੀ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰੋ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 1995, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਰਾਗ ਰਤਨਾਵਲੀ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰੋ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 2000, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਰਾਗ ਰਤਨਾਵਲੀ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰੋ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 2000, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰਾਗ ਰਤਨਾਵਲੀ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰੋ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਪਾਸਾਰ ਲੇਖਕ ਡਾ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ 2000, ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤਕ ਤੱਤ ਲੇਖਕ ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ 2001

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਤਾਂ ਕਿ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਿਕ ਪੱਖ ਆਪਣਾ ਅਸਿਤਿਤਵ ਸੰਭਾਲ ਸਕੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪੱਖ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਹਿੱਤ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1984 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸੇ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਸੰਗੀਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਅਰੰਭਤਾ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅਨਿਲ ਨਰੂਲਾ, ਸ੍ਰ: ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਪ੍ਰੋ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ: ਯਸ਼ਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਪ੍ਰੋ: ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਕਸੇਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ: ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ ਸੰਗੀਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਪ੍ਰੋ: ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਪ੍ਰੋ: ਯਸ਼ਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਪ੍ਰੋ: ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ ਕਸੇਲ, ਡਾ: ਨਿਵੇਦਿਤਾ ਸਿੰਘ ਉਪੱਲ, ਡਾ: ਮਨਮੋਹਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ੍ਰ: ਅਲੰਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਯੋਤੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਗੈਰ ਅਧਿਆਪਨ ਅਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਜੈ-ਦੇਵ, ਸ੍ਰ: ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸੰਗੀਤ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਲਗਵਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਰਸਾਰ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਭਾਗ ਪ੍ਰੋ: ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਾ: ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ: ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਲੀ ਅਕਬਰ ਜੀ ਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਇਸ ਗਾਇਨ ਵਿਧਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਫੁਲਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਹਿੱਤ ਸਿਧਾਂਤਿਕ ਅਤੇ ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪੱਖ ਉਪਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਜ ਅਰੰਭਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਹਿੱਤ ਹਰੇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਸਬੰਧੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕਾਰਜ ਅਰੰਭਿਆ ਜੋ ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸੰਗੀਤ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਇਕ ਦੂਰ ਅਦੇਸ਼ੀ ਵਾਲਾ ਕਦਮ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਨਹੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਕੇ ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤਕ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਵਿਸ਼ੇ ਉਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸਮੁਚਾ ਕਾਰਜ ਅਦੁਤੀ ਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ, ਸੁਰਖਿਆ, ਪਰਚਾਰ, ਪਰਸਾਰ ਅਤੇ ਖੋਜ ਕਾਰਜਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਨਿਭਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਉਚੇਰੀ ਵਿਗਿਆਨ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਇਸ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੌਂਸਲਾ ਨਹੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅੱਦੁਤੀ ਕਾਰਜ ਲਈ ਸਮੁਚੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਗਣ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ।

ਪਿੰਡ ਨੂਰਪੁਰ, ਤਹਿ: ਪਾਤੜਾਂ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ।
ਮੋਬ: 99151-05008

THE SIKH REVIEW
(A Monthly Magazine)

116, Karnani Mansion
25-A, Park Street, Kolkata

ਗੁਰਸਿੱਖ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੰਜੋਗ ਪੰਦਰਾ–ਰੋਜ਼ਾ ਪੱਤਰ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਕਾਲੀ ਬਾਬਾ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਪੂਸਾ ਰੋਡ,
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 110 060 ਫੋਨ : 25862955

ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ
ਭਾ: ਮਦਨਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਰਤਨ

ਦਾਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸੰਨ 1969 ਵਿਚ, ਆਪਣਾ ਰਾਗੀ ਜੱਥਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨਾਲ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤਬਲਾ ਵਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਾਥੀ ਅਨਾੜੀ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦਾਰੋਮਦਾਰ ਤਬਲੇ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਬਲੇ ਦ।ਸਿਰ ਤੇ ਹੀ ਗਾਇਕੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਈ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਮੈਂ ਦੇਖੇ ਹਨ, ਜੋ ਤਬਲੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਸ ਸਿੱਧਾ ਸਿੱਧਾ ਵਜਾ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੰਮ ਨਾ ਦਿਖਾ, ਪਰ ਅਸੀ ਤਬਲੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਓਹ ਵਜਾ, ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਦਿਖਾ, ਤਾਂ ਕਿ ਪਬਲਿਕ, ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇ ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁੱਛ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।ਇਸੇ ਲਈ ਦਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਦਾ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਨਾਮੀ ਕਲਕਾਰ ਤਬਲਾ ਵਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਤਬਲਾ ਵਜਾਣ ਵਿਚ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ-1 ਭਾਈ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੋ ਤਬਲਾ ਵਜਾਣ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੀ ਜਾਣੀ ਪਛਾਣੀ ਹਸਤੀ ਸਨ, ਤੇ ਸਿਖ ਜਗਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤਬਲਈਏ ਸਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਸਤੰਬਰ 2008 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਮੈਂ ਲਿਖ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਜੋ ਤਬਲਾ ਵਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਵਜੰਤਰੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਗਾਹੇ ਬਗਾਹੇ ਲਿਖਦਾ ਰਹਾਂਗਾ, ਹੋਰ ਜੋ ਮਹਾਨ ਤਬਲੇ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਭਾ:ਮਦਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਿਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਹੱਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨੰਬਰ-4 ਪੰਡਤ ਰਾਮਚੰਦਰ ਭਟ ਭਾਤਖੰਡੇ ਸੰਗੀਤ ਕਾਲਜ ਲਖਨਊ, 5 ਨੰਬਰ ਤੇ ਭਾ: ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ ਨੇਤ੍ਰਹੀਣ ਦਿਲੀ ਵਾਲੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਾਗੀ, ਏਹ ਵੀ ਦਾਸ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਤਬਲਾ ਵਜਾਂਦੇ ਰਹੇ।ਨੰ: 6 ਭਾ: ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਦਿਲੀ ਵਾਲੇ, ਜੋ ਕਿ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਾਗੀ ਭਾ: ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਹਨ, ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ ਹਨ ਤਬਲੇ ਦੇ, 7- ਭਾ : ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਅਜ ਕਲ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰਾਗੀ ਜਥਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੇਰਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ 8 ਭਾ: ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ, 9-ਭਾ: ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਰਨ ਤਾਹਨੀ, 10 ਭਾਈ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ (ਨੇਤ੍ਰਹੀਣ) 11 ਅਮਰ ਭਾ: ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ (ਨੇਤ੍ਰ ਹੀਣ) 12 ਭਾ : ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਘਾਇਲ ਡੇਰਾ ਬਸੀ ਵਾਲੇ, 13- ਭਾ : ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਿਲੀ ਵਾਲੇ, 14 ਭਾ : ਅਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰੇਲੀ ਵਾਲੇ, 15 ਭਾ :ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੰਬੇ ਵਾਲੇ, 16 ਭਾ :ਕਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਮਾਕਾ ਦਿਲੀ ਵਾਲੇ, 17 ਭਾ : ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਿਲੀ ਵਾਲੇ, 18 ਭਾ : ਹਜੂਰਾ ਸਿੰਘ ਦਿਲੀ ਵਾਲੇ, 19 ਭਾ: ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਾਲੇ,20 ਭਾ : ਮੋਹਨ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੀਰਤਨੀਏ ਦੇ ਸੁਪਤ੍ਰ ਭਾ : ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, 21 ਭਾ :ਅਰਜਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੋ ਅਜ ਕਲ, ਭਾ : ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਮਲ ਨਾਲ ਤਬਲੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸੋ ਹੱਥਲਾ ਲੇਖ ਮੈਂ ਭਾ : ਮਦਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡੇਹਰਾਦੂਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਭਾਈ ਮਦਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਕ ਐਸਾ ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਮਹਾਨ ਤਬਲਾ ਵਾਦਕ, ਤੇ ਰਾਗੀ, ਤੇ ਉਸਤਾਦ, ਅਤੇ ਕਥਾ ਵਾਚਕ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਅਰਥਾਤ ਆਲਰਾਉਂਡਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਭਾ: ਮਦਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਥੀ ਬਣ ਕੇ ਤਬਲੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਆਏ ਸੀ। ਭਾ: ਮਦਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕੰਮ ਦੀ ਤਿਆਰੀ, ਕਲਾਕਾਰੀ, ਗਿਣਤਕਾਰੀ, ਲੈਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹਥ ਵਿਚ ਮਿਠਾਸ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਤਬਲਾ ਵਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੇਖੇ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਸਭ ਖੂਬੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਇਹ ਖੂਬੀਆਂ ਭਾ: ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਵਿਚ, ਭਾ: ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼, ਭਾ: ਨੰਦ ਸਿੰਘ (ਨੇਤ੍ਰ ਹੀਣ), ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਾਲੇ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਖੂਬ ਹਨ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਗਿਣਤਕਾਰੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਤਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਈਆਂ ਕੋਲ ਤਿਆਰੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਮਿਠਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਜੇ ਮਿਠਾਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲੈਅ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਲੇਕਿਨ ਭਾ: ਮਦਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਖੂਬੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।ਆਪ ਜੀ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਬੇਝਿਜਕ ਹੋ ਕੇ, ਨੌ ਮਾਤਰਾਂ ਮਤ ਤਾਲ, ਝਪ ਤਾਲ, ਧਮਾਰ, ਪੰਜ ਤਾਲ ਗਾਇਆ। ਔਖੇ ਤੋਂ ਔਖਾ ਤਾਲ ਜਾਂ ਛੋਟਾ ਤਾਲ ਗਾਇਆ ਆਪ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਗੁਣ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਮਹਾਨ ਉਸਤਾਦਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਕੇ ਪਾਏ। ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸਤਾਦ ਤਾਨਮੂਨ ਬੰਬੇ ਵਾਲੇ, ਉਸਤਾਦ ਅਮੀਰ ਖਾਂ ਬੰਬੇ, ਅਤੇ ਉਸਤਾਦ ਅੱਲਾ ਰੱਖਾ ਖਾਂ ਬੰਬੇ ਵਾਲੇ, ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਰਤਨ ਲਾਲ ਰਿਸ਼ੀ ਕੇਸ਼ ਵਾਲੇ, ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ।

ਭਾਈ ਮਦਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ 28 ਫਰਵਰੀ ਸੰਨ 1968 ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਸ: ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ, ਮਾਤਾ ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ (ਰਠੌੜ ਰਾਜਪੂਤ) ਬਿਰਾਦਰੀ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਬੁੱਗਾ ਵਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਹਾਰਨ ਪੁਰ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੰਜ ਕਲਾਸਾਂ ਤਕ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਆਪਣੇ ਮੂਹੋਂ ਗਾਣੇ ਗਾ ਗਾ ਕੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਪੱਟਾਂ ਤੇ ਤਾਲ ਵਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਐਸੀ ਰੁਚੀ ਵੇਖ ਕੇ ਪਿਤਾ ਸ: ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਨ 1979 ਵਿਚ, ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆਲਾ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼, ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਖੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਵਿਦਿਆਲੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ, ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵੀ ਲਈ, ਇਸ ਵਿਦਿਆਲੇ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹੱਥ ਨਾਲ ਤਾਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਰੁਚੀ ਵੇਖ ਕੇ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਬਲਾ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਪੰਡਤ ਰਤਨ ਲਾਲ ਰਿਸ਼ੀ ਕੇਸ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਤਬਲੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਸੰਨ 198● ਵਿਚ, ਪਿੰਡ ਝਬਰਾਂ ਵਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਡੇਹਰਾਦੂਨ ਵਿਖੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਸੰਨ 1984 ਤਕ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਵਿਦਿਆਲੇ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਤੇ ਤਬਲੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਅਤੇ ਸੰਨ 1985 ਵਿਚ ਆਪ ਇਕ ਰਾਗੀ ਜੱਥੇ ਨਾਲ ਮੁੰਬਈ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ ਨਾਲ, ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਡੀਊਟੀ ਤੇ ਲਗ ਗਏ ਅਤੇ ਤਕਰੀਬਨ ਚਾਰ ਸਾਲ ਮੁੰਬਈ ਰਹੇ ਅਤੇ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ, ਉਸਤਾਦ ਤਾਨਮੂਨ ਜੀ ਤੋਂ ਰਾਗ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸਤਾਦ ਅਮੀਰ ਖਾਂ ਅਤੇ ਉਸਤਾਦ ਅੱਲਾ ਰੱਖਾ ਜੀ ਤੋਂ ਤਬਲੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ, ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੰਨ 1987 ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ: ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਪਿਤਾ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭੈਣਾਂ-ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਭਾਰ, ਭਾਈ ਮਦਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਆ ਪਿਆ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾ-ਸੰਜੈ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਇਕ ਭੈਣ ਸਰੋਜ ਦੇਵੀ ਸੀ, ਪਿਤਾ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਵੀ ਕਰਵਾਈਆਂ। ਸੰਨ 1988 ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਸਾਥੀ ਬਣ ਕੇ ਡੀਊਟੀ ਤੇ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਨ 1991 ਵਿਚ ਮੈਂ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਡੀਊਟੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਨ 1972 ਵਿਚ ਮੈਂ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਲੁਧਿਆਣੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਨ 1994 ਵਿਚ ਮੈਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਕਰਨਾਲ ਡੀਊਟੀ ਕੀਰਤਨੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸੰਨ 199● ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ੇਰ ਗਾਹ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਣ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਉਸਤਾਦ ਬਣ ਗਏ, ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਰਾਗੀ ਜੱਥੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੇ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਜਾਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਿਆ, ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਕ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਤਬਲਾ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਟੀ. ਵੀ ਤੇ ਗਜ਼ਲ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ, ਉਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਮਿਲੀ। ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਦਿਆਲੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਡੀਊਟੀ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਤਕਰੀਬਨ ਛੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਸਾਲ ਜਨਵਰੀ 191● ਤਕ ਉਥੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਅੱਜ ਕਲ ਜੋ ਉਸ ਵਿਦਿਆਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ੇਰ ਸਾਹ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਭਾ: ਮਦਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੀ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਤਾਲ ਆਗਰਾ ਵਿਖੇ ਵੀ ਵਿਦਿਆਲੇ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਭਾਈ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਨਾਕਾ ਹਿੰਡੋਲਾ ਲਖਨਊ ਵਿਖੇ, ਚਾਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤਬਲੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਸੰਨ 1994 ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਬੀਬੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸਪੁੱਤਰੀ ਸ: ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਦਾਸ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਾਰੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਬਖਸ਼ਿਆ।

ਲਖਨਊ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਵਿਖੇ ਡਿਊਟੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਲਖਨਊ ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਟੀ. ਵੀ. ਤੇ ਵੀ ਤਬਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਦੇਂਦੇ ਰਹੇ। ਕਈ ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਤਬਲੇ ਤੇ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਈ ਸਤਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜਗਾਧਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੇ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਈ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਸੰਨ 2007 ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਾਗੀ ਜੱਥਾ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਏਥੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ, ਸਾਰੇ ਸਾਰੇ ਥਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। 2008 ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਜੀ 2008 ਵਿਚ ਬੈਂਕਾਂਕ, ਥਾਈਲੈਂਡ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਗਏ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਕੇ ਆਏ ਅਤੇ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਵਿਖੇ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਲਾਂਗ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤਿਤੀ ਬੁੰਗਸ਼ਾ ਕੁਆਲਾਲੰਪੁਰ ਤੇ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਦੋ ਬੱਚੀਆਂ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਗਗਨ ਦੀਪ ਕੌਰ, ਦੋ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਸਿੰਘ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੱਜ ਕੱਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਸਤਿਸੰਗ ਸਭਾ ਸਮਰਾਲਾ ਚੌਂਕ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਕਥਾ ਵਾਚਕ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ।

425, ਸਿਮਰਨ ਨਿਵਾਸ,
ਗਲੀ ਨੰ: 1, ਨਿਊ ਬਸੰਤ ਵਿਹਾਰ,
ਕਾਕੋਵਾਲ ਰੋਡ, ਲੁਧਿਆਣਾ - 141008
ਫੋਨ : 01612633515, ਮੋ : 9463244912

APPEAL

SHARE THE BLESSINGS

OUR MISSION : TO PROVIDE

- Medical
- Educational
- Vocational
- Community Welfare Services in Deep Rural - Remote Hilly Areas

YOUR NOBLE GESTURES ENABLED US TO CONTINUE SEWAS

for the last fifteen years

AN ISO 9001 - 2000 CERT. TRUST

SEWAKS' Charitable Trust (Regd.)

Regd. Office : SCO 1104 - 05, First Floor, Sector 22-B, Chandigarh-160 022

Tele : 93161-36238, 98786-36268, 98141-01806

E-mail : sewaks@sewaks-helpneedy.com, website : www.sewaks-helpneedy.com

B.O. : 2477, 15TH LANE, DASMESH NAGAR, GILL ROAD, LUDHIANA PH.: 2490820, MOB.: 98156-18154

TRUST CENTRE HARYANA : Sewaks' Sewa Centre, Lal Kothi, Village Behlon, Morni Hills, Panchkula

TRUST CENTRE PUNJAB : Medical Sewa Centre, Village Jhanjeri, P.O. Landran, Tehsil Kharar, Distt. S.A.S Nagar

ASSOCIATES : Gurmat Parsar Medical Sewa Centre, Mundi Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Punjab)

ASSIST-HELP : Like minded Charitable Institutes having similar Aims & Objects

IN THE SERVICE OF HUMANITY, SINCE 1994

Attainment Of Our Purpose Of Life

Manmohan Singh Sethi.

Unless we understand our purpose of life and have a deep and committed desire to attain it, we will never be truly happy in life. To achieve this, we have to be basically and truly spiritual. Only then will we truly know the real meaning of happiness. Inspiritually it is described as bliss. Bliss is permanent happiness. Happiness is a roller coaster ride.

To be spiritual ,we have to understand the meaning of spirituality .When we do things in life we say that only that thing is done right which is done in the right spirit .Likewise true happiness ,which is the desire of every human being ,and which in true reality is known as bliss ,can only be achieved if we have true love for the Almighty ,who is nothing but the ultimate and eternal Truth .This understanding is truly known as spirituality .Only when it is done with the right spirit and understanding ,one is and should be called spiritual .Divinity and spirituality are inseparable .Unless you know the Divine ,you can never be spiritual and unless you are truly spiritual ,you will never know the Divine .The more you love the Divine ,the more spiritual you are and the more spiritual you are, the more you love the Divine .The Divine is unfathomable ,incomprehensible ,without any depth and without any limits .As such ,we have to merge into the Almighty by living a life full of compassion ,humility ,contentment ,forgiveness ,generosity and truth. Only when we have truly understood this will we start the process of merging.

And because this is a difficult thing to do, we have been blessed with 'x' number of breaths and an invaluable human life. How we spend each moment is what's being watched by the Almighty. Our full account of every moment (which is actually our real statement of account) is being kept and after we die, our real profit and loss account and balance sheet will be kept before us on our day of judgement. Punishments and laurels will be accorded. The net result which are our 'sanchit karmas' is the base according to which the pen of the Almighty will flow to decide our future destiny-the number of existences we'll have to pass through before we'll again be accorded a human birth and where and what our run in that birth will actually be .We criticize the Almighty for all our woes .But let us be very clear that what we experience is nothing but the result of our thoughts and deeds in our past and existing lives and this determines THE WILL of the Almighty on which we then have no choice because we are responsible for it. The more we confront it, the more unhappy we'll be and this circle of unhappiness will keep on going and going. The Almighty, by virtue of HIS nature, is compassionate, merciful, impartial and an embodiment of truth.

Firdausi,a highly renowned Persian poet, was called by the king of his time to compile a list of all the important events that had taken place in the world till that time .Even as Firdausi toiled away for years to condense the compilation to a size of the king's liking ,he got news that the king was on his death bed counting his last moments and rushed to the palace. The king was unhappy that Firdausi didn't

comply with his request. Firdausi replied that he would do it right then. The king was pleased and asked him to do so. He stated that people are born, live a life of happiness and unhappiness, contentment and dissatisfaction, love and hatred etc. and finally, die like you are going to die. This is the only true story of life. Everything else is false and nothing but an illusion.

Nobody can teach us divinity and give us true knowledge without a TRUE GURU. And a TRUE GURU is one who has experienced and achieved all this and merged into the Almighty. So we should not waste our time in performing acts which are contrary to the attainment of our true and only goal. Otherwise in the end there'll be nothing but repentance and regrets.

All my thoughts are based on the beautiful teachings of the SRI GURU GRANTH SAHIBJI, my actual reading and understanding of it, and listening to people of all faiths who've helped me understand it and love it more. I bow before my GURU and my ALMIGHTY for their blessings.

1, Marina Appt., Pall Hill Road, Bandra ,
Mumbai 400 050
Mob. : 09819626170

ਵੈਸਾਖੁ ਭਲਾ ਸਾਖਾ ਵੇਸ ਕਰੇ ॥

Baisakhi is so pleasant; the branches blossom with new leaves.

ਧਨ ਦੇਖੈ ਹਰਿ ਦੁਆਰਿ ਆਵਹੁ ਦਇਆ ਕਰੇ ॥

The soul-bride yearns to see the Lord at her door. Come, O Lord, and take pity on me!

ਘਰਿ ਆਉ ਪਿਆਰੇ ਦੁਤਰ ਤਾਰੇ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਅਢੁ ਨ ਮੋਲੋ ॥

Please come home, O my Beloved; carry me across the treacherous world-ocean. Without You, I am not worth even a shell.

ਕੀਮਤਿ ਕਉਣ ਕਰੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾਂ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਵੈ ਢੋਲੋ ॥

Who can estimate my worth, if I am pleasing to You? I see You, and inspire others to see You, O my Love.

ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਨਾ ਅੰਤਰਿ ਮਾਨਾ ਹਰਿ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਛਾਨਾ ॥

I know that You are not far away; I believe that You are deep within me, and I realize Your Presence.

ਨਾਨਕ ਵੈਸਾਖੀਂ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਵੈ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਮਾਨਾ ॥੬॥

O Nanak, finding God in Baisakhi, the consciousness is filled with the Word of the Shabad, and the mind comes to believe. ||6||

Page 1108

With best compliments from a wellwisher

SHABAD KEERTAN : AS AN ART OF MUSICAL INTERPRETATION

(In context with the Hermeneutics of Sikh music)

Dr. Gurnam Singh
Professor & Head, Department of Gurmat Sangeet
Punjabi University, Patiala, Punjab (INDIA) 147002
Email : drgnam@yahoo.com

ABSRACT

As a sublime art music absorbs the mystery of human soul and also conveys to the ears. Being a pure form of arts music has capacity to express the inexplicable emotions. It translate the emotions through the sound of music and also unfold the effect of words. In the field of human arts and spirituality music is not only the universal language but also a language of spiritual communication.

In Sikh religion, Sikh Gurus communicate their divine message through music and being the competent medium of spiritual communication, the complete Bani of Sri Guru Granth Sahib has been compiled according to the specific musicological system.

Classification of Bani according to the different Raagas and styles of Bani with particular indications help us for the communication through recital, musical presentations of Shabad Keertan and philosophical contemplation Katha Vichaar.

A century old living tradition of Shabad Keertan has been developed as a comprehensive system of music presentations by Sikh Gurus for the religious practice of Sikhism.

Sikh music tradition which have their own religious text as Bani, musicology as Raagas, singing styles with prescribed methodology of application, specific instruments and particular development history / history of development.

From the origin, Sikh musicians (Raagi, Rababi) and different schools of Sikh music are actively engaged in the practice of Shabad Keertan with their original and traditional distinctiveness which can be identified within the musical rendering, various trends, styles and music compositions of these different schools.

Shabad Keertan presentation and creation of music composition according to the prescription of compiled Bani is clear indication towards the methodology to compose the Bani for Shabad Keertan. The traditional music compositions treasure of Sikh Raagis, Rababis which has been written, recorded or learned through generation to generation is another source of inspiration for the composers of Shabad Keertan. Unfortunately, the performer of present Keertan are more influenced by the contemporary singing of Indian tradition whether it is Geet or Ghazal manner. By this reason, they have lost their traditional richness of Classical and Folk origin. They are not much aware and impressed by the music of their ancestors.

In Sikh music, this way, Shabad Keertan is an art of interpretation of Shabad which is also Guru Eternal for the Sikhs. Musicological compilation of Sri Guru Granth Sahib, theory and practical tradition of Shabad Keertan according to particular manner/style of Shabad Gayaki will definitely help us to understand the hermeneutics of Sikh music.

ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਲੀਜ

ਪਟਿਆਲਾ, 9 ਮਾਰਚ੍ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਚੇਅਰ ਵਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਉਤਸਵ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖਰਚਾ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਉਠਾਇਆ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਕ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਉਤਸਵ ਮੌਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤਾ।

ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਲੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਜੱਥਿਆਂ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਟੈਲੀਵਿਜਨ ਚੈਨਲ ਉਪਰ 26 ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਫਾਊਜ਼ਡੇਸ਼ਨ, ਨਵੀਜ਼ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਤੰਤੀ ਸਾਜਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਗੀਆਂ ਦੀ 100 ਫੀਸਦੀ ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਨਸ਼ਾ ਛਡਾਉਣ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ ਸੁਰੂ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰਾਖਵੇਂਜ਼ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਉਪਕੁਲਪਤੀ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਲੋਕੀਂ ਕੰਨ ਰਸ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਗੰਭੀਰ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਉਤਸਵ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਮੁਖ ਤੌਰ ਤੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵਲੋਂ ਵੱਖ੍ ਵੱਖ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਰਵੀਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਉਤਸਵ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ ਖਰਚ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਅਤੇ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਉਤਸਵ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ" ਸਿੰਘ ਬੰਧੂ%, ਪ੍ਰੋ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਜਖਮੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਂਤ, ਬੀਬੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਭਾਈ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਗਾਇਨ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਨੇ ਰਬਾਬ, ਸਾਰੰਦਾਠ ਤਾਊਸ, ਦਿਲਰੁਬਾ ਵਰਗੇ ਤੰਤੀ ਸਾਜਾਂ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸਮਾਦੀ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਉਤਸਵ ਮੌਕੇ ਵੱਖ੍ ਵੱਖ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਜੇਤੂ ਸ੍ਰੀ ਦਿਵਾਕਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ੍ਰ. ਰੋਹਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਮੰਗਲ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ, ਨਵੀਜ਼ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਬੀਬੀ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਖਾਲਸਾ, ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਈ ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘ ਬਾਗੜੀਆਂ, ਡਾ. ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਥ ਰਤਨ ਸਵਰਗੀ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਸਕੀਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਆ।

ਰੂਪਕ ਤਾਲ

ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬ ਘਰਾਣੇ ਵਿਚ ਰੂਪਕ ਤਾਲ ਨੂੰ ਢਈਆ ਤਾਲ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰੂਪਕ ਤਾਲ ਤਬਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਤਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਤਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸ਼ਬਦ, ਭਜਨ, ਛੋਟੇ ਖਿਆਲ, ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਗਤ, ਗਜ਼ਲ ਆਦਿ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸਮੇਂ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਜ਼ਿਆਦਾਤਾਰ ਇਸ ਤਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੂਪਕ ਤਾਲ ਵਿਚ ਸੋਲੋ ਵਾਦਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋਲੋ ਵਾਦਨ ਸਮੇਂ ਇਸ ਤਾਲ ਵਿਚ ਉਠਾਨ, ਪੇਸ਼ਕਾਰ, ਕਾਇਦਾ, ਪਲਟੇ, ਟੁਕੜੇ, ਪਰਨ ਤਿਹਾਈਆਂ ਆਦਿ ਵਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਰੂਪਕ ਤਾਲ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੇ ਤਿੰਨ ਵਿਭਾਗ 3-2-2 ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਾਲ ਦੀ ਤਾਲੀ/ ਖਾਲੀ ਬਾਰੇ ਦੋ ਮੱਤ ਹਨ। ਸ਼ਾਸ਼ਤਰੀ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਤਾਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਾਤਰਾ ਤੇ ਤਾਲ ਦਾ ਸਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਰੂਪਕ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਤਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਿੱਪੀਬੱਧ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਮ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਦੇ ਤਾਲ ਚਿੰਨ ਨਾਲ, ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 'ਤਿੰ'। ਇਸ ਤਾਲ ਦੀ ਲਿੱਪੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਤੇ ਦਰਸਾਉਣ ਸਮੇਂ ਵੀ 'ਸਮ' ਨੂੰ ਹੱਥ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਕਰਕੇ ਖਾਲੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮ ਮੰਨਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਰੂਪਕ ਤਾਲ ਇਕ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਤਾਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੋਤੇ ਇਸ ਤਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ, ਭਜਨ ਅਤੇ ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਡੂੰਘੇ ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਰੂਪਕ ਤਾਲ ਵਿਚ ਸੋਲੋ ਵਾਦਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਕੁਝ ਲਗੀਆਂ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੀ ਲਿੱਪੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :-

Communication Centre
Formal Restaurants
Exhibition Rooms
Accommodation
Informal Eating
Tours & Travels
Conferencing
Floral Shop

THE AROMA

Premium Event Centre
Millennium Centre
Deliberations
Abhinandan
Exporama
Mind Set
Art Craft

Sector: 22 - C, Chandigarh,
Ph.: 2700045-48 **Fax :** 0172-2700051
E-mail : hotelaroma@glide.net.in
Website : www.hotelaroma.com

(2)

ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਤ੍ਰਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਤ੍ਰਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾSਕਤ	ਧਾSਕਤ	ਧਾSਤਿਟਕਿਟ
ਤਿਕਤਾਤਿਟਕਿਟ	ਧਾSਕਤ	ਧਾSਕਤ	ਧਾSਤਿਟਕਿਟ	ਕਿਤਾਤਿਟਕਿਟ	ਧਾSਕਤ	ਧਾSਕਤ
ਤਿੰਨ						
×						
•						

ਚਕਰਦਾਰ ਪਰਨ

(1)

ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਤਿਟਕਿਟਧਾ	ਗੇਗੇਤਿਟ	ਗੇਗੇਤਾS	ਗੇਗੇਤਿਟ	ਗੇਗੇਤਿੰS	ਕੜਧਾSਧਾ
ਗੇSਨਨਗ	ਤਿਟਕਿਟਤਿਕਤਾ	Sਨਕਤ	ਧਾSਗੇS	ਤਿSਟS	ਧਾSਤਿਟਕਿਟ	ਤਿਕਤਾਤਿਟਕਿਟ
ਧਾSਤਿਟਕਿਟ	ਤਿਕਤਾਤਿਟਕਿਟ	ਧਾਤਿਟਕਿਟ	ਤਿਕਤਾਤਿਟਕਿਟ	ਧਾS	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਤਿਟਕਿਟਧਾ
ਗੇਗੇਤਿਟ	ਗੇਗੇਤਾS	ਗੇਗੇਤਿ	ਗੇਗੇਤਿੰS	ਕੜਧਾSਧਾ	ਗੇSਨਨਗ	ਤਿਟਕਿਟਤਿਕਤਾ
Sਨਕਤ	ਧਾSਗੇS	ਤਿSਟS	ਧਾSਤਿਟਕਿਟ	ਤਿਕਤਾਤਿਟਕਿਟ	ਧਾSਤਿਟਕਿਟ	ਤਿਕਤਾਤਿਟਕਿਟ
ਧਾSਤਿਟਕਿਟ	ਤਿਕਤਾਤਿਟਕਿਟ	ਧਾS	ਧਾਤਿਕਿਟਤਿਕ	ਤਿਟਕਿਟਧਾ	ਗੇਗੇਤਿਟ	ਗੇਗੇਤਾS
ਗੇਗੇਤਿਟ	ਗੇਗੇਤਿੰS	ਕੜਧਾSਧਾ	ਗੇSਨਨਗ	ਤਿਟਕਿਟਤਿਕਤਾ	Sਨਕਤ	ਧਾSਗੇ
ਤਿSਟSਕ	ਧਾSਤਿਟਕਿਟ	ਤਿਕਤਾਤਿਟਕਿਟ	ਧਾSਤਿਟਕਿਟ	ਤਿਕਤਾਤਿਟਕਿਟ	ਧਾSਤਿਟਕਿਟ	ਤਿਕਤਾਤਿਟਕਿਟ
ਤਿੰ						
×						
•						

(2)

ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾSਧਾਤਿਟ	ਕਿਟਤਿਕਧਾS	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾSਕਤ	ਧਾSਗਦਿ	ਗਨSਤਿਟਕਿਟ
ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਤSਕੜਾਨਤਕ	ਧਾSਤਿਟਕਿਟ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਤSਕੜਾਨਤਕ	ਧਾSਤਿਟਕਿਟ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ
ਤSੜਾਨਤਕ	ਧਾS	SS	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਿਾSਧਾਤਿਟ	ਕਿਟਤਿਕਧਾS	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ
ਧਾSਕਤ	ਧਾSਗਦਿ	ਗਨSਤਿਟਕਿਟ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਤSਕੜਾਨਤਕ	ਧਾSਤਿਟਕਿਟ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ
ਤSਕੜਾਨਤਕ	ਧਾSਤਿਟਕਿਟ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਤSਕੜਾਨਤਕ	ਧਾS	SS	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ
ਧਾSਧਾਤਿਟ	ਕਿਟਤਿਕਧਾS	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾSਕਤ	ਧਾSਗਦਿ	ਗਨSਤਿਟਕਿਟ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ
ਤSਕੜਾਨਕ	ਧਾSਤਿਟਕਿਟ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਤSਕੜਾਨਤਕ	ਧਾSਤਿਟਕਿਟ	ਧਾਤਿਕਿਟਤਿਕ	ਤSਕੜਾਨਤਕ
ਤਿੰ						
×						
•						

ਲਗੀਆਂ

(1)

ਧਾSਧਿੰਨਾ	ਗਿੰਨਾਨਗ	ਧਿੰਨਾਗਿੰਨਾ	ਤਾਗੇਤਾਗੇ	ਧਿੰਨਾਗਿੰਨਾ	ਤਾਗੇਤਾਗੇ	ਧਿੰਨਾਗਿੰਨਾ
ਤਾSਤਿੰਨਾ	ਕਿੰਨਾਨਕ	ਤਿੰਨਾਕਿੰਨਾ	ਤਾਗੇਤਾਕੇ	ਧਿੰਨਾਗਿੰਨਾ	ਤਾਗੇਤਾਗੇ	ਧਿੰਨਾਗਿੰਨਾ

(2)

ਧਾਤੀ	ਧਾਤੂ	ਤਿਟ	ਧਾਤੀ	ਧਾਤੂ	ਤਿਟ	ਧਾਤੀ
ਧਾਤੀ	ਧਾਤੂ	ਤਿਟ	ਧਾਤੀ	ਧਾਤੀ	ਧਾਤੂ	ਤਿਟ
ਤਾਤੀ	ਤਾਤੂ	ਤਿਟ	ਤਾਤੀ	ਤਾਤੂ	ਤਿਟ	ਧਾਤੀ
ਧਾਤੀ	ਧਾਤੂ	ਤਿਟ	ਧਾਤੀ	ਧਾਤੀ	ਧਾਤੂ	ਤਿਟ

(3)

			‖		‖	
ਧਾਤੀ	ਟਧਿ	ਤਿਟ	ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ
ऽਧਿ	ਤਿਟ	ਧਾਤਿ	ਟਧਾ	ਤਿਟ	ਧਾਤਿ	ਟਧਿ
ਤਿਟ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤਿ	ਟਧਿ	ਤਿਟ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ
ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਧਾਗੇ	ਤਿੰਨਾ	ਕਿੰਨਾ
ਤਾਤਿ	ਟਤਿ	ਤਿਟ	ਤਾਤਿ	ਕਿੰਨਾ	ਤਾਤਿ	ਕਿੰਨਾ
ऽਤਿ	ਤਿਟ	ਤਾਦਿਤ	ਟਤਾ	ਤਿਟ	ਧਾਤਿ	ਟਧਿ
ਤਿਟ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤਿ	ਟਧਿ	ਤਿਟ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ
ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਧਾਗੇ	ਧਿੰਨਾ	ਗਿੰਨਾ

(4)

			‖		‖	
ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤਿਟ	ਕਿਟਤਿਕ	ਤਿਟਕਿਟ
ਧਾਤਿਟ	ਕਿਟਤਿਕ	ਤਿਟਕਿਟ	ਧਾਤੀ	ਟਧਿ	ਤਿਟ	ਧਾऽ
ऽਧਾ	ਤਿਟ	ਧਾऽ	ਧਾਤਿ	ਟਧਿ	ਤਿਟ	ਧਿੰਨਾ
ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਧਾਗੇ	ਤਿੰਨਾ	ਕਿੰਨਾ
ਤਾਤੀ	ਕਿੰਨਾ	ਤਾਤੀ	ਕਿੰਨਾ	ਤਾਤਿਟ	ਕਿਟਤਿਕ	ਤਿਟਕਿਟ
ਤਾਤਿਟ	ਕਿਟਤਿਕ	ਤਿਟਕਿਟ	ਤਾਤਿ	ਟਤਿ	ਤਿਟ	ਤਾऽ
ऽਤਾ	ਤਿਟ	ਤਾऽ	ਧਾਤਿ	ਟਧਿ	ਤਿਟ	ਧਿੰਨਾ
ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਧਾਗੇ	ਧਿੰਨਾ	ਗਿੰਨਾ

ਤਿਹਾਈ

			‖		‖	
ਧਾਤਿਟਧਿ	ਤਿਟਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀਗਿੰਨਾ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾऽਕਤ
ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽ
ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽ	ਧਾਤਿਟਧਿ	ਤਿਟਗਿੰਨਾ
ਧਾਤੀਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀਗਿੰਨਾ	ਧਾਦਿਤਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽ
ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ
ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽ	ਧਾਤਿਟਧਿ	ਤਿਟਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀਗਿੰਨਾ
ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ
ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽਕਤ

ਤਿੰ

×

· ●

ਟੁਕੜੇ

(1)

			‖		‖	
ਧਿਟਧਿਟ	ਕਤਧਾਤਿਟ	ਕਤਧਾਤਿਟ	ਧਿਟਧਿਟ	ਕਤਧਾਤਿ	ਧਿਟਧਿਟ	ਧਾऽਕਤ
ਧਾऽ	ਕਤਧਾਤਿਟ	ਧਿਟਧਿਟ	ਧਾऽਕਤ	ਧਾऽ	ਤਧਾਤਿਟ	ਧਿਟਧਿਟ

ਤਿੰ

×

●

1	2	3	4	5	6	7
ਤਿੰ	ਤਿੰ	ਨਾ	ਧਿੰ	ਨਾ	ਧਿੰ	ਨਾ
×						
●						

ਉਠਾਨ

ਧਿਟਧਿਟ	ਕੜਦਾਟਿ	ਕੜਦਾਤਿੜ	ਤਾsਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਤਾsਤਿਟਕਿਟਤਿਕ	ਧਾਤਿਦੜਧਾ	sਨਕਤ
ਧਾsਕਤ	ਧਾsਕਤ	ਧਾsਤਿਟਕਿਟ	ਦਿਤਕਤਾਤਿਟਕਿਟ	ਧਾsਤੀ	ਧਾs	ਧਾਤਿਟਧਾ
sਨਕਤ	ਧਾsਕਤ	ਧਾsਕਤ	ਧਾsਤਿਟਕਿਟ	ਤਿਕਤਾਤਿਟਕਿਟ	ਧਾsਤੀ	ਧਾs
ਧਾਤਿਟਧਾ	sਨਕਤ	ਧਾsਕਤ	ਧਾsਕਤ	ਧਾsਤਿਟਕਿਟ	ਤਿਕਤਾਤਿਟਕਿਟ	ਧਾsਤੀ
ਤਿੰ						
×						
●						

ਕਾਇਦਾ

ਧਾਤਿ	ਟਧਿ	ਤਿਟ	ਗਿੰਨਾ	ਧਿੰਨਾ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ
ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤਿਟ	ਕਿੜਤਿਕ	ਧਾਤੀ	ਧਾਗੇ	ਤਿੰਨਾ	ਕਿੰਨਾ
ਤਾਤਿ	ਝਤਿ	ਤਿੜ	ਕਿੰਨਾ	ਤਿੰਨਾ	ਕਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ
ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤਿਟ	ਕਿੜਤਿਕ	ਧਾਤੀ	ਧਾਗੇ	ਪਿਧੰਨਾ	ਗਿੰਨਾ

ਪਲਟੇ

(1)

ਧਾਤਿ	ਟਧਿ	ਤਿੜ	ਧਾਤੀ	ਟਧਿ	ਤਿੜ	ਧਾਤੀ
ਟਧਿ	ਤਿੜ	ਗਿੰਨਾ	ਧਿੰਨਾ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ
ਧਾਤਿ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤਿਟ	ਕਿਟਤਿਕ	ਧਾਤਿਟ	ਕਿਟਤਿਕ	ਧਾਤਿ
ਧਾਗੇ	ਤਿੰਨਾ	ਕਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਧਾਗੇ	ਤਿੰਨਾ	ਕਿੰਨਾ
ਤਾਤਿ	ਟਤਿ	ਤਿਟ	ਤਾਤਿ	ਟਤਿ	ਤਿਟ	ਤਾਤਿ
ਟਤਿ	ਤਿਟ	ਕਿੰਨਾ	ਤਿੰਨਾ	ਕਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ
ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤਿਟ	ਕਿਟਤਿਕ	ਧਹਤਿਟ	ਕਿਟਤਿਕ	ਧਾਤੀ
ਧਾਗੇ	ਧਿੰਨਾ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਧਾਗੇ	ਧਿੰਨਾ	ਗਿੰਨਾ

(2)

ਧਾਤਿ	ਟਧਿ	ਤਿਟ	ਧਾਤਿ	ਟਧਿ	ਤਿਟ	ਧਿੰਨਾ
ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤਿ	ਕਿਟਤਿਕ
ਤਿਟਕਿਟ	ਧਾਤਿਟ	ਕਿਟਤਿਕ	ਤਿਟਕਿਟ	ਧਿੰਨਾ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ
ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਧਾਗੇ	ਤਿੰਨਾ	ਕਿੰਨਾ
ਤਾਤਿ	ਟਤਿ	ਤਿਟ	ਤਾਤਿ	ਟਤਿ	ਤਿਟ	ਤਿੰਨਾ
ਕਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤਿਟ	ਕਿਟਤਿਕ
ਤਿੰਨਾ	ਧਾਤਿਟ	ਕਿਟਤਿਕ	ਤਿਟਕਿਟ	ਧਿੰਨਾ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ
ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਗਿੰਨਾ	ਧਾਤੀ	ਧਾਗੇ	ਧਿੰਨਾ	ਗਿੰਨਾ

ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਲਜ, ਪਟਿਆਲਾ, ਮੋ. ਨੰ: 98158 98901

ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ

ਝਪਤਾਲ

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਚੋਪੜਾ

x		2			0		3			x		2			0		3		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1●	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1●
ਸਂ	ਸਂ	ਧ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	–	–	ਗ	ਰ	ਗ	–	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸ
ਐ	ऽ	ਸੀ	ऽ	ऽ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ਮੋ	ऽ	ਹਿ	ऽ	ਕ	ਰ	ਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ	ਰ	ਗ	–	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	–	–	ਗ	ਰ	ਗ	–	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	–	–
ਸੰ	ऽ	ਤ	ऽ	ਹ	ਚ	ਰ	ਣ	ऽ	ਹ	ਮਾ	ऽ	ਰੋ	ऽ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ਥਾ	ऽ	ऽ
ਸ	ਸ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	–	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧ
ਨੈ	ऽ	ਨ	ऽ	ਦ	ਰ	ਸੁ	ਤ	ਨਿ	ऽ	ਧੂ	ऽ	ਰਿ	ऽ	ਪ	ਰ	ਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ
ਅੰਤਰਾ																			
ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਮਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਗੁ	ਰ	ਕੋ	ऽ	ਸ	ਬ	ਦੁ	ਮੇ	ऽ	ਰੈ	ਹੀ	ਅ	ਰੈ	ऽ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ਸੈ	ऽ	ऽ
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸੱ	ਰਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧ
ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ਮ	ਨ	ऽ	ਸੰ	ऽ	ਗਿ	ऽ	ਧ	ਰ	ਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਮ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਗ	ਗ	ਮ
ਜੋ	ऽ	ਤੁ	ऽ	ਮੁ	ਕ	ऽ	ਰਹੁ	ऽ	ਸੋ	ਈ	ऽ	ਭ	ऽ	ਲ	ਮਾ	ऽ	ਨੈ	ऽ	ऽ
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸ
ਭਾ	ऽ	ਵ	ऽ	ਨੁ	ਦੁ	ਬਿ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ਦੂ	ऽ	ਰਿ	ऽ	ਟ	ਰਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਮਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਸਂ	–
ਨਾ	ऽ	ਨ	ऽ	ਕ	ਕੇ	ऽ	ਪ੍ਰ	ऽ	ਭ	ਤੁ	ਮ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ऽ
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧ
ਸੰ	ऽ	ਤ	ऽ	ऽ	ਸੰ	ਗਿ	ਲੇ	ऽ	ऽ	ਮੋ	ਹਿ	ਉ	ऽ	ਧ	ਰ	ਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ

ਬਿਲਾਵਲੁ

1.ਸੁਰ–ਸਾਰੇ ਸ਼ੁਧ ਸੁਰ, 2.ਥਾਟ – ਬਿਲਾਵਲ, 3.ਜਾਤੀ–ਸੰਪੂਰਣ ਸੰਪੂਰਣ, 4. ਸਮਾਂ – ਦਿਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ
5. ਵਾਦੀ–ਧ, ਸੰਵਾਦੀ–ਗ, 6. ਆਰੋਹ – ਸ ਰ ਗ ਮ ਪ ਧ ਨ ਸਂ, ਅਵਰੋਹ – ਸਂ ਨੁ ਧ ਪ ਮ ਗ ਰ ਸ
7. ਮੁੱਖ ਅੰਗ – ਗ ਪ ਧ ਨ ਸਂ ਸਂ ਸਂ ਨੁ ਧ ਪ ਮ ਗ ਮ ਰ ਸ, ਸੁਰ ਵਿਸਥਾਰ – ਗ ਪ ਮ ਗ ਰ ਗ ਪ ਮ ਗ ਰ ਗ ਮ ਪ ਧ ਨ ਸਂ, ਸਂ ਨੁ ਧ ਪ, ਮ ਗ ਮ ਰ ਗ ਪ ਮ ਗ ਮ ਰ ਸ

ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫ ॥
Bilaaval, Fifth Mehl:

ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ ਮੋਹਿ ਕਰਹੁ ॥
Bless me with such mercy, Lord,

ਸੰਤਹ ਚਰਣ ਹਮਾਰੋ ਮਾਥਾ ਨੈਨ ਦਰਸੁ ਤਨਿ ਧੂਰਿ ਪਰਹੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
that my forehead may touch the feet of the Saints, and my eyes may behold the Blessed Vision of their Darshan, and my body may fall at the dust of their feet. ||1||Pause||

ਗੁਰ ਕੋ ਸਬਦੁ ਮੇਰੈ ਹੀਅਰੈ ਬਾਸੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਮਨ ਸੰਗਿ ਧਰਹੁ ॥
May the Word of the Guru's Shabad abide within my heart, and the Lord's Name be enshrined within my mind.

ਤਸਕਰ ਪੰਚ ਨਿਵਾਰਹੁ ਠਾਕੁਰ ਸਗਲੋ ਭਰਮਾ ਹੋਮਿ ਜਰਹੁ ॥੧॥
Drive out the five thieves, O my Lord and Master, and let my doubts all burn like incense. ||1||

ਜੋ ਤੁਮ੍ ਕਰਹੁ ਸੋਈ ਭਲ ਮਾਨੈ ਭਾਵਨੁ ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰਿ ਟਰਹੁ ॥
Whatever You do, I accept as good; I have driven out the sense of duality.

ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਤੁਮ ਹੀ ਦਾਤੇ ਸੰਤਸੰਗਿ ਲੇ ਮੋਹਿ ਉਧਰਹੁ ॥੨॥੩॥੧੧੯॥
You are Nanak's God, the Great Giver; in the Congregation of the Saints, emancipate me. ||2||3||119||

Page 828

Form IV — Statement of Ownership (See Rule 8)

Place of Publication	:	422, Sector 15-A, Chandigarh
Periodicity of Publication	:	Monthly
Editor, Printer & Publisher's Name	:	Dr. Jagir Singh
Nationality	:	Indian
Owner of Newspaper	:	President, Amrit Kirtan Trust

I, Dr. Jagir Singh hereby declare that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief.

Sd./
Date : March 1, 2010
Dr. Jagir Singh, Publisher

AN EXHILARATING EXPERIENCE

In ramkali m:5, bhalo bhalo re kirtaniya, guru ji has laid down instructions for a kirtaniya to remember the importance of the shabad. There is no doubt that kirtan endears the shabad to one's heart, but this depends on how sweet and sublime the music is. Whether one uses the notes of the rag assigned to the shabad by guru ji or one uses different notes; whether one sings in simple, classical or folk style, it is the kirtaniya's mandate to entrench the shabad into the devotee's heart. The devotee should get to hear, enjoy and understand the guru's message. There is no point in getting carried away by the intricacies of the music when the devotee often does not discern the shabad.

During my recent visit to Punjab, I had the good fortune of visiting Sri Anandpur Sahib during the Hola Mohalla festival. (the visit was made possible by the hospitable invitation of Dr. Jagir Singh) It was an exhilarating experience. One was truely touched by the Faith. The sangat was everywhere in large numbers, infused with the spirit of Nam and Sewa. I paid obeisance at most of the gurudwaras including Sri Kesgarh Sahib, Sis Ganj Sahib,and Anandgarh Sahib. Following that I settled down to listening to kirtan. Sri Kesgarh Sahib was the main stage for singing. The afternoon was assigned to dhadis the evening for kirtaniyas. The stipulation for kirtan was that each shabad had to belong to rag Basant, and had to be sung to the notes of Basant. The sangat was well served by various different styles of singing. The akhand kirtaniya jatha sang their own spirited version of kirtan sprinkled with sets of 'waheguru simran". The classical professionals did kirtan with alaps and tanas. While other kirtaniyas sang simple compositions in medium laay, endearing the shabad to the sangats' heart.

While in Anandpur Sahib, I visited the Gurmat Sangeet Academy and met its principal, Prof. Kartar Singh. One has to marvel at the wealth of young kirtaniyas being trained at this and other instituitions all over Punjab. Let us hope they always remember the importance of the shabad, and that music is the vehicle to sublime the shabad.

Dr. Rajinder Singh, Canada

Email : ekant@sympatico.ca

Postal Regd. No. G/CDH/0045/2009-10 RNI Regd. No. 46788/89 ISSN 0972-2335

ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਕੀ ਮੌਜ ॥

(In His pleasure, God created Khalsa)

KHALSA

(God, in His will, created the Khalsa)

* On the first day of Baisakhi, in the year 1699, Guru Gobind Singh Ji, the tenth Spiritual Master of the Sikhs, created the 'Khalsa'.

* The word "Khalsa" means Without any impurity,Ordained by God and He who has recognised his True Self.

*"Khalsa" is a Persian word and it indicated :

1. He who is immersed in God's Name

   ਖ਼ਾਲਸਾ ਸੋਇ ਨਾਮ ਰਤਿ ਲਾਗੇ

2. Pure, noble and devoted to God.

   ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਨ ਭਏ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਜਿਹ ਜਾਨੀ

3. He who has recognised the Innder Self

   ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੋ ਹੈ ਖ਼ਾਲਸ ਦੇਵ ॥

Satnam Kaur
Gurbani Class
C/o Pragati Software Pvt. Ltd.
207, Lok Centre, Marol-Maroshi Road
Marol, Andheri (East), Mumbai 400 059
Mob. : 09892652894